Motion

1975/76:1276

av herrar Lövenborg och Hallgren
om förbud mot användning av dieseldrift i gruvor m. m.

Användningen av dieseldrift blir en allt vanligare företeelse. På senare år har man från arbetarhåll uppmärksammat vilka hälsorisker som är förknippade därmed. Gruvs avdelning 4 i Malmberget har sedan lång tid drivit kampanj mot användningen av dieseldrift under jord, och detsamma har skett också vid andra gruvor. Även vid andra arbetsplatser än gruvor är dieseldriften en klar hälsofara. Dieseltruckar och dieseldrivna maskiner vid tunnelbyggen, i magasin, i containers, verkstäder osv. innebär sådan luftförsämring att det på sikt kan innebära både akuta och kroniska skador för de arbetande.

När det gäller gruvarbetarkåren har vissa undersökningar företagits genom vilka man kunnat redovisa en skrämmande överdödlighet i lungcancer. I det sammanhanget har den s. k. radon-gasen nämnts som en kraftigt bidragande orsak till detta faktum, men det står också klart att dieseldriftens negativa verkningar spelar en stor roll i sammanhanget. Där kommer för övrigt kombinationseffekten in i bilden, dvs. de sammantagna verkningarna av en rad cancerframkallande ämnen, varav dieselgaserna innehåller flera kända.

Dieselgasen består av sot, koloxid och en rad andra ämnen. I Läkartidningen nr 44 år 1974 framhåller LKAB:s företagsläkare Harold Jörgensen vid LKAB, Kiruna, bl. a. följande:

Dieseldriftens lämplighet i underjordsdrift har från hälsosynpunkt ofta diskuterats och klart är väl att stod man i dag inför valet att införa dieseldrift eller icke under jord, skulle man vara betydligt mer tveksam än man var för 15 år sedan.

De viktigaste ämnena som ingår i dieselavgasen är kväveoxider, främst NO_2, koloxid, aldehyder och polycykliska kolväten.

Skadeeffekten, som man konstaterar den i djurförsök, består i huvudsak av följande:

1. Nedsatt självreningsförmåga av slemhinnan i luftvägarna.
2. Ökad infektionsbenägenhet.
3. Emfysematösa förändringar.

Den centrala faktorn i dieselavgasen från medicinsk synpunkt är, enligt den tidigare åberopade källan, de partikulära, polycykliskt organiska ämnena (PPOÄ). Bland dessa är 3,4 benspyren det mest undersökta. Tillsammans med andra ämnen som finns bl. a. i gruvluften kan detta ha en cancerframkallande effekt. Djurförsök har bekräftat detta samband.

Också på detta område finns det självfallet takvärden som inte får överskridas, men att mängden av viss luftförorening underskrider ett visst tak innebär inte att den är ofarlig. Känsliga personer kan få besvär långt innan gränsvärdesnivån har uppnåtts. Stor osäkerhet råder om vilka effekter som kan ge sig till känna efter många år i sådan miljö.

Vad man klart vet är dock att dieseldriften är en starkt luftförsämrande faktor på många arbetsplatser, att den är ohälsosam och att den i kombination med andra ämnen betraktas som cancerframkallande. Allt detta borde vara nog för att man på ansvarigt håll skulle aktualisera frågan om en begränsad användning av dieseldrivna truckar, arbetsmaskiner osv.

Dieseldriften är inte oersättlig överallt. Eldriften vid gruvdrift under jord var tidigare den helt dominerande. I vissa svenska gruvor använder man sig fortfarande av eldrift, vilken ju från miljö- och hälsosynpunkt är helt överlägsen. Det var det strikta och hänsynslösa lönsamhetstänkandet som drev fram utvecklingen mot dieseldrift även i ett så klart olämpligt sammanhang som vid gruvdrift under jord.

Även i andra sammanhang finns det alternativ till dieseldriften. Eldrivna truckar och maskiner kan i stor omfattning användas i många av de sammanhang där dieseldriften nu är helt dominerande.

Det brukar ibland sägas att enda sättet att se om riktiga gränsvärden föreligger inom ett viss miljöområde är att de som arbetar är friska. Men inte ens detta håller, eftersom man vet att symtom och skador kan uppträda först många år efter exponeringen. Det är därför viktigt att man i tveksamma fall söker andra alternativ och inte envist fortsätter, trots att man befarar hälsorisker.

Gränsvärdenas roll som "säker gräns" för exponering av ett visst ämne måste starkt ifrågasättas. Ett exempel är vinylkloriden på Kema-Nords fabriker. Efter avslöjandena 1974 om dess samband med förekomsten av cancerform i levern hos arbetare som jobbat med vinylklorid sänktes gränsvärdet från 500 ppm till 1 ppm, detta trots att man redan i början av 1960-talet genomförde undersökningar som pekade på samhandet mellan vinylklorid och cancerformen.

När det gäller dieseldriften vet man redan att den innehåller cancerogena ämnen. Det finns dessutom goda möjligheter att i betydande omfattning ersätta dieseldriften med eldrift. Mot den bakgrunden finns det all anledning att gå in för åtgärder redan nu.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till lag i syfte att förbjuda dieseldrift under jord,
2. att riksdagen hos regeringen anhåller om att åtgärder vidtas för att i övrigt begränsa användningen av dieseldrift på arbetsplatser.

Stockholm den 24 januari 1976

ALF LÖVENBORG (vpk) KARL HALLGREN (vpk)